

EN TIDNING FRÅN KRIS, KRIMINELLAS REVANSCH I SAMHÄLLET • #3 2022

VAGGEN UT

ROAD TO RECOVERY

SAMLAT RÅD FÖR DIALOG
BRUKARRÅD SOM FÖRETRÄDER INTAGNA
PÅ UNGDOMSHEM OCH LVM-HEM

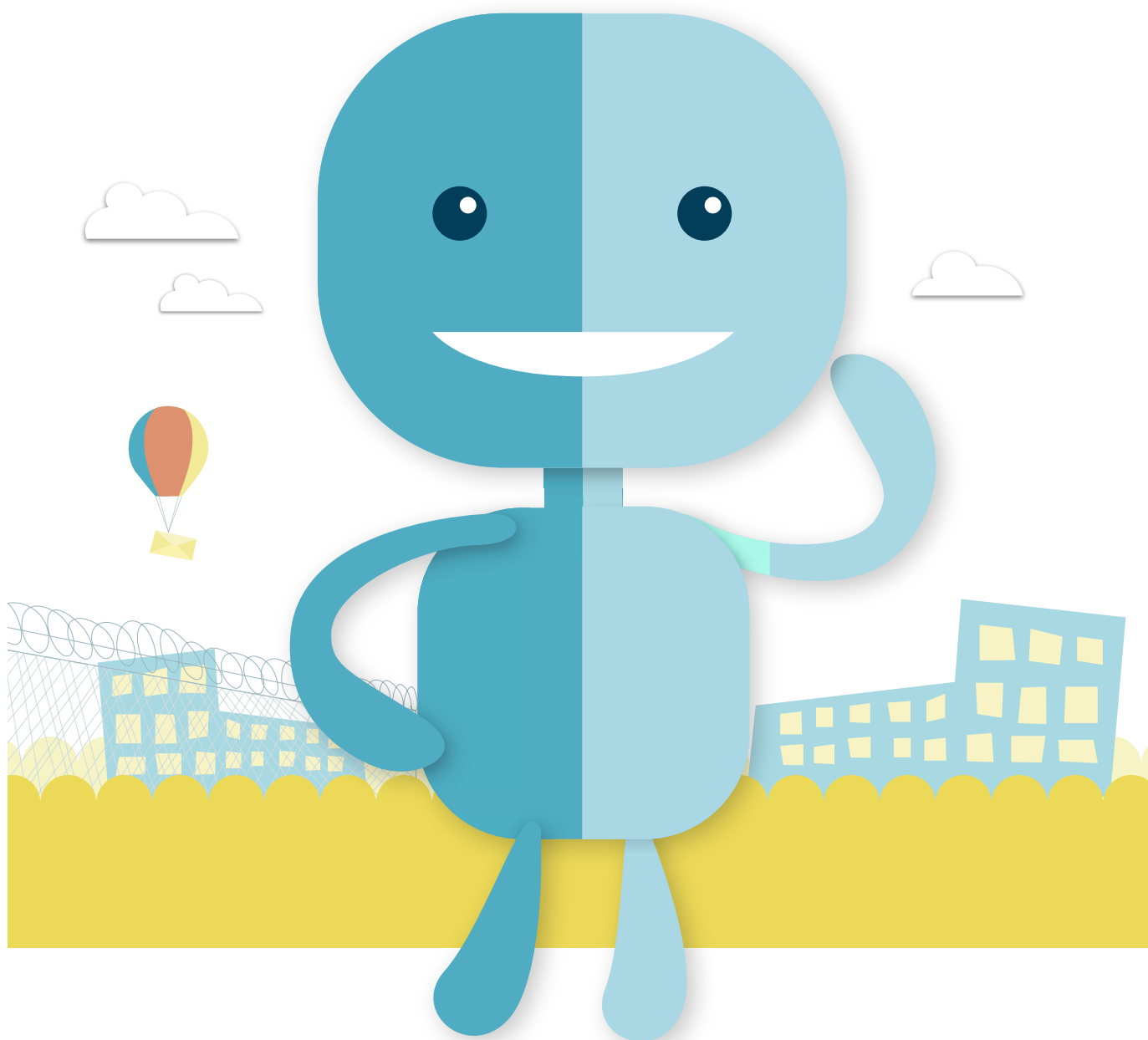
HELT OTROLIGT – KRIS FYLLER 25 ÅR

LINDRIGARE STRAFF FÖR KRONVITTNEN
– EXPERTER KRITISKA

DET SOCIALA ARVET – BARN I MISSBRUKSMILJÖ

VAD HÄNDER PÅ INSIDAN?

En webb för barn med en familjemedlem
i häkte, fängelse eller frivård.

Filuren visar hur det funkar. Hur det är att bo i häkte eller fängelse och hur det går till att hälsa på. Eller skicka brev och ringa. Mer än 30 000 barn i Sverige lever med en förälder i häkte, fängelse eller frivård.

Läs mer på www.insidan.kriminalvarden.se

VI BRYTER DEN ONDA CIRKELN

3 2022

VÄGEN UT

VÄGEN UT ISSN 1651-4254

Utgivare: **KRIS Riksförbund**

Ansvarig utgivare: **Germay Woldu**

Redaktör: **Yvonne Strömberg**

Layout: **Yvonne Strömberg**

Omslagsfoto: **iStock**

Tryckeri: **Norrköpings Tryckeri AB**

Medlemsutskick: **KRIS Riksförbund**

Företagsannonsering och prenumeration:

Team Work Trading AB, 0587-17 00 00

Kontakta **VÄGEN UT**:

Gröndalsvägen 194 • 117 69 Stockholm

e-post: redax@krisvagenut.se

Hemsida: www.krisvagenut.se

4 LEDARE:

Mäns våld mot kvinnor i skymundan i debatten.

5 SARA SLUTAR SIN TJÄNST PÅ KRIS STOCKHOLM

Läs om hennes erfarenheter och arbete i KRIS.

8 MIDSOMMAR I VÅRA FÖRENINGAR

Bildgalleri från några föreningars firande.

15 SOPHIE - KRIS:ARE SOM SUTTIT PÅ LVM-HEM

Gravid kvinnas erfarenhet.

14 KRIS TALAR PÅ INTERNATIONELL KONFERENS

WFAD höll konferens i Göteborg, KRIS medverkade.

16 SAMLAT RÅD FÖR DIALOG

Brukarråd som företräder intagna på ungdomshem och LVM-hem.

19 HELT OTROLIGT - KRIS FYLLER 25 ÅR

Det firar vi den 25 oktober.

21 LINDRIGARE STRAFF FÖR KRONVITTNEN - EXPERTER KRITISKA

Kronvitnessystemet är kritiserat av Lagrådet, Advokatsamfundet, KRIS och Unga KRIS.

23 DET SOCIALA ARVET - BARN I MISSBRUKSMILJÖ

Barn som växer upp med anhöriga med missbruksproblem riskerar att utveckla eget missbruk och psykisk ohälsa.

25 KORSORD

LEDARE:

MÄNS VÅLD MOT KVINNOR HAMNAR I SKYMUNDAN I DEBATTEN KRING GÄNGSKJUTNINGARNA

Ungdomsbrottsligheten och gängskjutningarna är absolut ett stort samhällsproblem. Jag lyfter det ofta i mina ledare och i samhällsdebatten. Jag arbetar också med attityder och värdering tillsammans med unga killar.

Men – jag upplever att många andra samhällsproblem hamnar i skymundan, på grund av att den aktuella frågan, både i media och hos politiker, är gängskjutningarna.

Varför talas det inte lika mycket i debatten om att varje år mördas omkring 17 kvinnor av en man de har eller har haft en kärleksrelation med?

Varje år polisanmäls omkring 30 000 fall av misshandel mot kvinnor. I knappt hälften av dessa fall har offer och förövare en nära relation. Mörkertalet är dock stort. Brottsförebyggande rådet, BRÅ, uppskattar att omkring 80 procent av våldet mot kvinnor i nära relationer aldrig polisanmäls.

År 2019 anmäldes 8 580 våldtäkter. Det är en anmäld våldtäkt i timmen dygnet, runt året om. Det var en ökning med 623 brott (8 %) jämfört med 2018. Antalet våldtäkter mot barn (0–17 år) var 2019 3 540. Av de anmälda våldtäkterna var 91 procent brott mot en flicka och 9 procent mot en pojke. Jag skulle kunna fortsätta med statistik på kvinnofridsbränning, sexuella ofredanden med mera. Det jag vill komma fram till är att precis som gängskjutningar så är mäns våld mot kvinnor vår tids stora samhällsproblem. Vi börjar dock uppmärksamma det, men vi har lång väg att gå.

Det är många brott mot kvinnor som inte rapporteras på nyheterna. I stället får de en liten notis i lokaltidningen eller på de nätsiter som uppmärksammar mäns våld mot kvinnor, till exempel Woman to remember, Gömda kvinnor med flera.

Varför får inte detta enorma samhällsproblem lika stor plats i det offentliga samtalet som gängskjutningarna? Det är dags att våra politiker börjar ta detta på allvar – nu! Det är också dags för oss män att börja ta den här fighten! Kvinnor har gjort det i länge, men när ska vi, män och politiker, börja backa dem? När ska vi sluta med "Inte alla män ..." och bli förebilder för våra söner och andras söner? Mäns våld mot kvinnor börjar med pojkars våld mot flickor och det börjar tidigt.

Så vad kan vi konkret göra? Jag har nyss blivit pappa till en liten son. Jag tänker att det bästa jag kan göra för att han ska få god kvinno-syn är att lära honom att vara sårbar och att visa känslor. Att lära honom att våld aldrig någonsin är ok, speciellt inte mot flickor.

När jag var liten lekte vi krig. Vi hade låtsatspistoler och fick lära oss både hemifrån och av andra killar att vara macho, inte gråta och att ta för oss. Inte konstigt att både jag och många av mina vänner hade en dålig kvinno-syn, grundad i undertryckta känslor, låg självkänsla och skeva värderingar!

Min son kommer inte att få leka med låtsatsvapen och våldslekar är förbjudna hemma hos oss. Jag är helt

övertygad om att ska vi komma till rätta med gängskjutningar och mäns våld mot kvinnor behöver vi börja med våra barn när de är riktigt små. Inte när de går i mellanstadiet utan direkt när de föds. De tre första åren i ett barns liv är absolut viktigast för att först och främst få en trygg anknytning. Ett stort ansvar ligger hos oss föräldrar. Framför allt hos oss pappor, vad vi lär och förmedlar till våra söner. Vi behöver ta vårt ansvar. Vi män behöver lära, vägleda, stötta och utbilda andra män och pojkar. Vi behöver ta av oss offerkoftan och sluta bli kränkta när man talar om mäns våld mot kvinnor och i stället bli en del av lösningen för att minska statistiken som BRÅ ger oss.

*Germay Woldu
Ansvarig utgivare och
ordförande RIKSKRIS*

Foto: Baldur Bragsson

SARA SLUTAR SIN TJÄNST PÅ KRIS STOCKHOLM

Sara Woldu slutar som verksamhetsansvarig på KRIS Stockholm. Här kan du läsa hennes berättelse om vad KRIS betyder för henne och det arbete hon varit med om att utföra.

Text: Joakim Berndes

Kan du berätta om första gången du kom i kontakt med KRIS?

– Det kan ha varit 2009–2010. Jag är lite osäker på året, men det var i alla fall på Österåker. Kronobergs avdelningen hade stängt och skulle renoveras. De gjorde ett provisoriskt häkte på Österåker och flyttade alla tjejer. Dit kom KRIS varannan torsdag och bjöd på bullar. Det var Ali Reunanen, och en kille som han hade med sig som var min första kontakt med KRIS. Jag tyckte det var schyst att de hade bullar med sig. Det fanns ingen tanke på att jag gick på mötena för att jag ville göra en förändring, men de sådde omedvetet ett frö i mig. Det var framför allt Ali som byggde relationen till KRIS med mig.

Varför var du frihetsberövad på Österåker anstalten?

– Det var antingen narkotikabrott eller medhjälp till rån. Suttit för lite blandat och kommer inte exakt i håg vad det var den gången.

Kände du till KRIS innan?

– Det gjorde jag. KRIS var inte okänt, men bilden jag hade var annan än idag. En bild av en organisation för medelålders tatuerade män, men dessa män hade alla kriminella attribut och attityder kvar. Det gick ett tag och jag hamnade på häktet igen. Då hade det gått några år sedan jag träffat KRIS regelbundet.

Kan du berätta om första tiden i KRIS?

– 2013 gjorde jag mitt livs bästa

val. Jag hade träffat Gibbe (Germay Woldu, reds. anm.) och för att göra ett försök att bli drogfria åkte vi på en lång behandling i Ulvshyttan. Där var det dags att börja planera vad vi skulle göra när vi kom tillbaka till Stockholm. Det var lite svårt att tänka på, eftersom jag är en väldigt driven person, men jag ville inte göra någonting dåligt. Jag ville vara hemmafru. Min terapeut sa: "Okej, men ni kanske inte har de ekonomiska förutsättningarna för det." Vi var båda skuldsatta och vi behövde ha någonting att göra.

Jag hade inte arbetat på många år och kände mig som kriminell.

Jag kontaktade Ali, han sa en gång att jag hade mycket att ge. Han sa också att om jag någon gång vill göra något annorlunda skulle jag kontakta honom. Jag ringde och sa. "Hej, kommer du ihåg mig? Jag har varit drogfri i sex månader och är på behandling." Under en permission fick jag komma på besök hos KRIS. Ali mindes mig och på den vägen är det. Jag började vara på KRIS när vi flyttade hem till Stockholm. >>>

Foto: Privat

Hur var den första tiden i KRIS?

– KRIS betydde mycket för mig i början. Det var jätteviktigt att ha den plattformen och det skydds-nätet. Vi brukade säga att vi ska konsumera i KRIS och producera i KRIS. Jag gjorde verkligen så och använde mig av KRIS när jag kom från behandlingen. Det var mycket som skulle fixas, allt från frivården till "sos" och Arbetsförmedlingen. Det var skönt att ha ett ställe där jag kunde börja och avsluta dagarna. Jag kunde komma in på ett morgonmöte och bara spy ur mig hur jag kände just den dagen. Det som var jobbigt tog jag upp för att förbygga att begå ett brott. Det fanns människor på KRIS som fanns till för mig när det var svårt med vanliga saker. Saker som för andra människor kan tyckas banala, till exempel när jag skulle fixa bankkort och var känd på banken för bedrägerier. Det var en process som jag fick hjälp med i början. Jag tyckte att vilken bra organisation det här är. Grundtanken i KRIS är så fin och så bra.

Sedan arbetar du på och blir ordförande i KRIS Stockholm, hur kommer det sig?

– Det gick väldigt fort för mig, både för mig själv och att komma in i samhället. Gibbe och jag hade nog samma inbyggda drivkraft att sätta upp mål, nå dem och sedan sätta upp nya mål. Vi ville verkligen komma in i samhället och bli produktiva samhälls-medborgare. Vi hade vår dröm om att driva behandlingshem. Vi ville så

mycket, men vi lärde oss på vägen att vi måste ha delmål, som att bli skuld-fria och skaffa eget boende.

Jag är också mamma. Det gjorde att jag började arbeta med ett projekt som hette Stärkt föräldraskap. Sedan startade vi en grupp som SVT följde under två års tid i dokumentären Aldrig Backa. Helt plötsligt satt jag i tv-soffan. I och med dessa projekt började jag bli ansiktet utåt för KRIS Stockholm och för kvinnor. Det fanns inte så många kvinnor i KRIS på den tiden, utan organisationen var mansdominerad.

KRIS är en medlemsorganisation och våra medlemmar föreslog att jag skulle bli ordförande. Då hade jag arbetat på föreningen i tre år och satt mig in i verksamheten. Jag brann för KRIS och var mogen för att bli ordförande och vara med och förändra organisationen.

När du pratar om vägen till ditt ordförandeskap i KRIS pratar du mycket om förändring.

– KRIS Stockholm betyder mycket för mig. Grundtanken i KRIS var bra, men det fanns mycket att förändra. Det fanns potential till att bli av med det som var mindre bra och det dysfunktionella. Jag hade mycket uppbackning, men det var lite som att slåss med de gamla rävarna, de som ville ha det på det gamla sättet. Det skulle vara en förening där man satt och spelade kort och hängde. Jag såg mycket mer framför mig.

När jag blev godkänd att besöka Kriminalvården blev jag ansvarig

för anstaltsverksamheten och fortsatte bygga upp den verksamheten. Det var då de intagna fick besök av andra än dem som varit drog fria i 20 år. Nu fick de besök av unga tjejer och killar som kunde prata samma språk som de yngre. Vi införde lärlingssystemet där de med lång drogfrihet och anställning i KRIS fick ta med sig en yngre med till exempel bara ett års drogfrihet. Det var fantastiskt att vi fick igenom det. Det har hela tiden funnits driv till att förändra hos mig.

Kan man säga att det har varit viktigt för dig att KRIS har följt med utvecklingen i samhället också?

– Mitt intresse för kvinnornas situation väcktes tidigt. Framför allt hur kvinnor har det i missbruk och kriminalitet och hur kvinnor har haft det inom KRIS. Ett minne var när Aldrig Backa hade haft premiär. Då besökte jag samtidigt anstalter och det var en kille på Sollentuna som frågade oss "Finns det KRIS för killar också, eller är det bara för tjejer?". Jag var så glad för tidigare har det varit precis tvärtom.

Ur bland annat detta arbete växte vår nya devis jämställdhet fram. Jag har tillsammans med andra kvinnor lämnat efter oss någonting stort. Vi tjejer har många trauman på grund av att vi är kvinnor. Vi är en utsatt grupp bland dem som lever i kriminalitet. Det är normaliserat att bli tafsad på och att bli utnyttjad.

I arbetet med utvecklingen av KRIS så startades även en podcast, berätta lite om den.

– Våldets ansikten är ett projekt som jag har varit projektledare för. Vi hjälper våldsutsatta kvinnor i hemmet. Projektet startade under pandemin eftersom det var ett ökande problem med våld i nära relationer när fler och fler arbetade hemma. Grundidéen och grundtanken var att vi skulle föra alla kvinnors talan inte bara våldsutsatta i hemmet, utan även dem som lever i missbruk, prostitution och kriminalitet. De är extra utsatta.

Vi försökte hitta annorlunda arbets-sätt för att nå ut och startade en digital plattform, en hemsida och en podcast. Vi ville nå kvinnor som inte kunde komma till våra föreningar och som kanske var isolerade hemma. Vi hade också fysiska träffar på fören- ingarna, men med små grupper.

Foto: Privat

Våldets ansikten drivs av mig och Lena Nordström. Vi har ibland haft gäster och ibland har vi varit ensamma och pratat om våra egna erfarenheter av att leva i destruktiva relationer, med våld, missbruk och kriminalitet och hur vi gjort för att bryta oss loss.

Vi har fått fin respons på podden. På projektets hemsida finns telefonnummer om man vill få hjälp och råd, eller någon att prata med.

Det känns som om du har haft fullt upp under din tid i KRIS. Är det något mer som du varit med och tagit fram som du vill berätta om?

– Jag har varit med och utvecklat ett öppet vårdprogram. Det har länge varit en dröm för mig. Det är kul att vi har nått dit. Jag visade att man kan komma tillbaka och följa sina drömmar. Jag är glad att jag fick möjligheten till att komma tillbaka in i samhället, göra om och göra rätt.

Vad har varit det bästa med din tid på KRIS?

– Det är faktiskt att vi har blivit nya KRIS, hela den förvandling vi genomgått sista tiden. Den nya devisen, den nya loggan. När jag tog med loggan in på en anstalt för att visa grabbarna den och de sa, oh, ni ser inte ut som ett motorcykelgäng längre. Att få vara med i förändringen, att KRIS inte

längre är en mansdominerade organisationen där man är sexistisk och där man tafsar på tjejer. Det har varit det allra, allra bästa.

Vilken eller vilka utmaningar har varit störst?

– Den största utmaningen har varit att få bort det gamla tänket, mentaliteten som länge funnits i KRIS. Det är en utmaning och det är nu vi ska implementera det nya i alla avdelningar. Det tar tid att få alla att förstå vad det innebär. Folk ser ju utifrån att vi förändrats, men det tar tid att få bort den gamla stämpeln. Det krävs att alla tar ansvar och visar att de är en del av organisationen.

Vilken är din drivkraft i allt detta? Var får du energin ifrån eller vad gör att du har det här drivet som du har?

– Jag tror att det handlar om att om jag hjälpa en enda människa till ett bättre liv så har vi lyckats, men vi kommer inte kunna hjälpa alla. Om vi kan hjälpa en till ett bättre liv så är det nog det som är drivkraften. Det är så fint att få vara med i en annan människas resa och se när livet börjar komma tillbaka. Ögonen börjar liksom glittra. Jag har själv fått ett fantastiskt liv och den möjligheten vill jag ge till andra. Jag har därför även utbildat mig till beroendeterapeut och kommer att arbeta med behandling.

Även den förändring jag har sett i KRIS och vetskapen om att potentialen fanns. Det har varit en stor lycka och ger mig kraft.

Vad vill du säga till de som tar efter dig nu när du slutar?

– Jag vill säga att de inte ska glömma bort sig själva. Vi har alla ett driv att vilja hjälpa andra, men om man glömmer bort sig själv är man inte till nytta för någon. Att de måste sätta sina gränser i KRIS. Jag vill också säga att KRIS är ingen "one-man show". Vi gör arbetet tillsammans. Det handlar om att släppa fram nya. Jag sitter kvar som ordförande mandatperioden ut, men slutar tjänsten på KRIS Stockholm efter att föräldraledigheten jag påbörjade i augusti när vår son föddes tar slut. Jag kommer alltid vara en del av KRIS Stockholm, hjälpa till, handleda och ge råd också som ledamot i RIKS KRIS. ■

Foto: Privat

Våldets ansikten

Journummer: 072-342 27 24

KRIS Sundsvall
Telefon: 060-151 211
E-post:
sundsvall@valdetsansikten.se

KRIS Gävle
Telefon: 026-652 918
E-post:
gavle@valdetsansikten.se

KRIS Stockholm
Telefon: 08-327 100
E-post:
stockholm@valdetsansikten.se

MIDSOMMAR 2022

Här kan du se bilder från några orter där KRIS och Unga KRIS firade midsommar **drogfritt och hederligt**.
Hoppas att du deltar i vårt firandet under kommande år – välkommen!

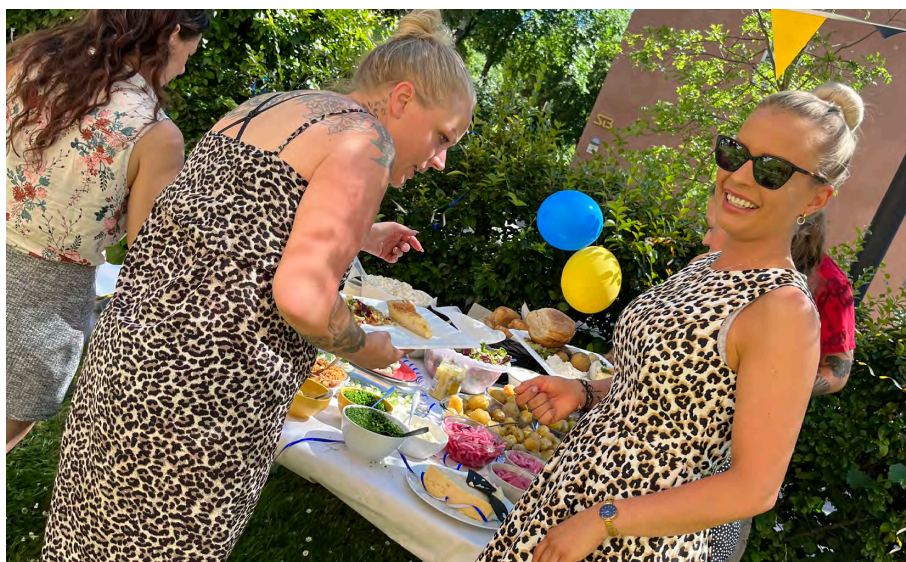
KRIS OCH UNGA KRIS SÖDERTÄLJE

KRIS GÄVLE

KRIS STOCKHOLM

KRIS SUNDSVALL

SOPHIE – KRIS:ARE SOM SUTTIT PÅ LVM-HEM

Sophie Hedenberg, KRIS Stockholm, berättar om sin tid som gravid kvinna på LVM-hem. Hon berättar hur vistelsen hjälpt henne och saker som kan bli bättre.

Text och foto: Matthias Matsson

Sophie Hedenberg är motivatör på KRIS Stockholm, men hon har en bakgrund av att vara frihetsberövad på en av SiS institutioner. Hon kom in på SiS LVM-hem Rebecka/Ekebylund, närmare bestämt Rebecka på Färingsö, en institution som tar emot kvinnor med alkohol-, narkotika eller blandmissbruk, i kombination med psykisk ohälsa.

Hon kom dit på grund av att hon sedan två år tillbaka var hemlös och gravid med sin son Charlie. Polisen kom och hämtade henne på Stadsmissionen. Efter en helg på Bas körde de henne till Rebecka. Eftersom hon var positiv var hon på "intaget" de första veckorna på Rebecka-hemmet, tills hon blev negativ.

– Det enda jag gjorde den tiden var att sova, äta och ha utredningssamtal med min handläggare. När jag sen kom in på mottagningen blev jag jättebra bemött av tjejerna där, säger Sophie.

En gång i veckan åkte hon till Rosenlunds sjukhus på Södermalm för graviditetskontroll. De ville kolla så att allt såg bra ut, eftersom hon tagit droger under graviditeten. Hon åt regelbundet, så kurvan under kontrollerna började se bra ut. Hon var i princip bara inne i sin graviditetsbubbla, säger hon.

– Jag har faktiskt bara bra erfarenheter ifrån Rebecka hemmet, men jag gick ju in med de förutsättningarna att

jag skulle lägga av. Jag behövde den här hjälpen för att kunna sluta, säger Sophie.

Sedan fanns det andra tjejer med annan inställning. De som ville fortsätta knarka, men Sophie försökte göra det bästa av situationen. Dock tyckte hon det var väldigt lite att göra.

– Det fanns överhuvudtaget ingen behandling där inne. Man tänker ju det eftersom LVM står för "lagen om vård av missbrukare". Men det fanns ingen vård. Jag såg ingen vård i alla fall. Det var bara förvaring, säger Sophie.

– Det var väldigt mycket rastlöshet. Det blev konflikter mellan tjejerna, säger Sophie och berättar om tjejer som sprang in med cigaretter för att dra igång brandlarmet.

I slutet av sin graviditet fick Sophie graviditetsklåda. Hon rev nästan sönder hela kroppen, så de skjutade henne till Rosenlunds sjukhus för blodprov. Det visade sig att det pressats ut levervätska i hennes blod.

– Värdet var väldigt högt på mig så de planerade en igångsättning på mig en vecka innan Charlie var beräknad, säger Sophie.

Sophie spenderade fyra dagar på sjukhuset, innan socialnämnden ordnade en jourfamilj till henne. Där bodde hon i ungefär nio månader. Sedan flyttade hon till ett stödboende i Huddinge.

I den vändan kommer hon till KRIS tack vare tv-serien Aldrig backa som handlade om mammor som missbrukat. Där såg hon den mammagrupp KRIS hade i Stockholm. Sedan dess har hon varit på KRIS Stockholms dagliga verksamhet.

Sophie har som sagt fått mycket hjälp av sin tid på LVM-hem och tänker fortfarande på dem som sitter där inne. Två gånger har hon deltagit på SiS-brukarråd för att företräda dessa och andra frihetsberövade, se sidan 16.

– Jag ber en bön för de tjejerna som är där inne. Det är många som är i mitt hjärta. Det är många som inte lever längre, säger Sophie.

KRIS TALAR PÅ INTERNATIONELLA KONFERENSER

KRIS var en av de organisationer som var med och bildade WFAD 2008. I samband med starten anordnade KRIS även en stor musikmanifestation, MAD – Music Against Drugs, med flera kända artister. Arrangemanget ägde rum i Kungsträdgården, Stockholm. Det var mycket uppskattat och ett arrangemang som senare anordnades flera gånger runt om i landet av lokala KRIS föreningar.

Under våren 2022 blev KRIS-förbundet kontaktat av WFAD då de ville ha medverkade från KRIS vid deras konferens i Göteborg den 13–14 juni. KRIS skulle presenteras utifrån KRIS som organisation och berätta om erfarenheter kring hur det är möjligt att ta sig ur ett destruktivt

liv fyllt av kriminalitet, droger och utanförskap. För att sedan med stöd och hjälp bygga upp ett nytt drogfritt, hederligt liv i en fin gemenskap där alla som väljer att leva efter KRIS värdegrunder, hederlighet, drogfrihet, kamratskap, solidaritet och jämställdhet, är delaktiga och välkomna.

Det blev förbundsordförande Germay Woldu och jag, förbundssekreterare Ali Reunanen, som reste till Göteborg för att representera KRIS vid konferensen. Jag skulle hålla i en presentation på femton minuter för att berätta om KRIS och lite om min egen resa och en del av allt som behöver göras vid en livsstilsförändring.

KRIS skulle hålla föreläsningen sent på eftermiddagen innan middag,

konferensens första dag. Programmet var lagt så tajt att redan vid dagens första föreläsningen blev det förseningar. Det gjorde att det blev svårt för mig att hålla tiden så det blev till att öka tempot mot slutet av presentationen.

ATIONELL KONFERENS

Text: Ali Reunanen

Foto: Yokabel Amanuel

Det jag ansåg var viktigt att berätta var att det är ett stort arbete att förändra sitt liv. Det är många delar som behöver hanteras, bearbetas och förändras. Att det tar tid och att man behöver hjälp och stöd i förändringsarbetet. KRIS presentation blev positivt mottagen och det var många som under middagen och kvällen tackade.

Under den andra dagen var det ett antal bra föreläsningar om hur vi tillsammans med andra organisationer kan vara med och påverka och stödja en rörelse för en drogfriare värld. Genomgående i föreläsningarna var att tillsammans kan vi klara det, men inte ensamma.

Under konferensen hade vi många riktigt fina samtal med representanter

från andra organisationer och länder. De var mycket intresserade av vår verksamhet. Vid denna konferens blev vi varse om hur många, både länder och organisationer, som arbetar med våra frågor och vår målgrupp för att göra världen lite bättre.

KRIS gjorde förhoppningsvis ett fint avtryck vid denna WFAD-konferens. Vi hoppas att vi får möjligheten att delta och presentera mer av vår verksamhet vid framtida WFAD konferenser. Den här gången blev det ju som sagt en nerkortad föreläsning på grund av det tidspressade schemat.

Vi, Gibbe och jag, tackar för att vi fick möjligheten att representera KRIS vid den här WFAD konferensen i Göteborg. ■

World Federation Against Drugs – WFAD

WFAD är en multilateral gemenskap av icke-statliga organisationer och individer. Vi delar en gemensam oro för att olaglig droganvändning underskriver traditionella värderingar och hotar existensen av stabila familjer, samhällen och statliga institutioner över hela världen. Vårt mål är att stärka det förebyggande arbetet, öka tillgången till behandling och främja återhämtning.

WFAD har 366 medlemmar från 63 länder.

SAMLAT RÅD FÖR DIALOG

SiS brukarråd företräder de frihetsberövade barnen, ungdomarna och missbrukarna på ungdomshemmen, den slutna ungdomsvården och LVM-hem. I den här artikeln berättar två deltagare och Elisabet Åbjörnsson Hollmark, SiS, om tanken bakom brukarrådet.

Statens institutionsstyrelse, SiS, är en myndighet som ansvarar för de så kallade särskilda ungdomshemmen för barn och unga med problematik av missbruk, kriminalitet eller/ och neuropsykiatriska funktionshinder. De ansvarar också för den slutna ungdomsvården för ungdomar mellan 15–17 år som dömts för allvarlig brottslighet samt LVM-hem för tvångsomhändertagna vuxna missbrukare.

SiS har ett brukarråd där olika medlemsorganisationer som ska företräda brukarna ingår. Det ska ges utrymme för dialog och samverkan organisationerna och myndigheten emellan. Eftersom SiS har ett brett klientel företräds brukarna av alltifrån Skyddsvärnet till Autism- och Aspergerförbundet och RFSL (Riksförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter). Även KRIS och Unga KRIS sitter i brukarrådet. Vägen ut passade på att ställa några frågor till SiS generaldirektör Elisabet Åbjörnsson Hollmark om tanken bakom brukarrådet.

Hon säger att SiS nu arbetar efter tre fokusområden: tryggheten och säkerheten, kompetensutvecklingen och att det måste finnas ändamålsenliga lokaler för dem som är placerade på institutionerna. Man arbetar efter

en så kallad vårdkedja, med ett innehåll både under och efter institutionsplaceringen. Elisabet menar att brukarorganisationerna spelar en stor och viktig roll.

– Brukarrådet för mig är ett forum där ett flertal brukarorganisationer är samlade och där jag får möjlighet att ha dialog kring dessa utvecklingsområden, säger Elisabet Åbjörnsson Hollmark.

För att utveckla detta säger Elisabet att man tar fram en strategi och riktlinje för samverkan med civilsamhället. En strategi och riktlinje som

Elisabet förväntar kunna fatta beslut om i början av hösten.

– Vi vill arbeta med att öka insyn och transparensen i vår verksamhet. Jag tror att det historiskt finns en känsla av att vi är en ganska sluten myndighet, säger Elisabet,

Hon menar att man på detta sätt vill visa på att man är öppen för att jobba tillsammans med civilsamhället och brukarorganisationerna.

Hon säger vidare att hon tycker att brukarorganisationerna har en viktig roll i till exempel arbetet med

Foto: Statens institutionsstyrelse, beskuren

de enskilda individerna, att etablera och upprätthålla en kontakt. Att ha en insats med en behandlingsplacement där man kan ha kontakt med till exempel Unga KRIS. Hon lyfter fram att det finns många på institutionerna, framför allt unga pojkar, i behov av vägledning från de som gått före att lämna den kriminella livsstilen.

Har du exempel på saker som har tagits upp i brukarrådet som ni tagit med i själva arbetet ute på institutionerna, undrar Vägen ut.

– Utifrån mitt perspektiv som myndighetschef så finns det många perspektiv som jag tagit med mig. Bland

annat om kvinnors och flickors utsatthet och att de har behov av kanske en annan vård och behandling än det som våra män och pojkar har, säger Elisabet.

Hon pekar också på vikten av kunskapen hos personalen om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, samt vikten av säkerhet och en drogfri miljö. Frågor som hon tagit till sig från brukarorganisationerna.

När det gäller konkreta åtgärder gäller det till exempel att ta hjälp av brukarorganisationerna för att anpassa skolundervisningen efter barnens och ungdomarnas behov. De

har även etablerat lokala säkerhets- samordnare på samtliga institutioner som bland annat ska arbeta med att säkerställa att inga droger kommer in på institutionerna.

En av dem som sitter i brukarrådet är Roger Lindström. Han företräder Convictus, en kamratförening för människor i hemlöshet, drog- och alkoholberoende och annan utsatthet. Föreningen bildades under 1980-tales HIV-epidemi/. Roger arbetar som föreståndare på Convictus Råd & Stöd, som är en dagverksamhet och mötesplats i Stockholm för föreningens målgrupp. Roger har en bred bakgrund av psykiatri och socialt arbete, men har nu vänt sig till ideellt arbete.

– Man ser ibland att systemet brister att ta hand om den enskilda individens behov och att systemet brister att se till individens hela situation, säger Roger som menar att det pratas mer om metoder, administration och ekonomi i socialt arbete än tidigare.

Roger tycker att brukarrådet är ett positivt initiativ, men att man behöver arbeta med att involvera människor med eget perspektiv från missbruk, kriminalitet, hemlöshet eller att ha suttit på institution. Han skulle gärna ta med sig någon med den bakgrunden. >>>

Foto: Matthias Mattsson

Råby ungdomshem

– Jag sitter även med i Socialstyrelsens brukarråd och det är samma där. Det verkar som att brukarråd ofta utvecklas till att bli ett tjänstemän-brukarråd och jag upplever att man kommer för långt ifrån de människor det handlar om, säger Roger.

Elisabet säger apropå detta att SiS vill arbeta mer systematiskt tillsammans med civilsamhället, till exempel kunna skicka remisser innan SiS fattar beslut i olika frågor. Hon säger även att i den strategi SiS arbetar fram finns former för samverkan genom till exempel så kallade rundabordssamtal. Där skulle man i en mindre krets ta upp mer specifika frågor. Alltifrån missbruk till neuropsykiatriska diagnoser tillsammans med brukare och brukarorganisationerna för att få brukarperspektiv i utvecklingsfrågor.

– Kommunikationsavdelningen arbetar nu med att planera rundabordssamtal inför hösten. Vi har inte bestämt ämnet för de första samtalen än, men vi tänker att vi kommer att bjuda in olika personer ifrån brukarorganisationer beroende på ämnet vi ska diskutera, säger Elisabet.

En synpunkt som framkommit är att det varit mycket information från SiS under möten, men inte så mycket dialog. Förstår du den kritiken, undrar Vägen ut?

– Jag har full förståelse för den synpunkten. Det är alltid avvägningen när man vill informera och ibland så finns det inte tid för dialog. Vår verksamhetsdirektör för ungdomsvård vill arbeta med att utveckla ungdoms- och klientråden och det du nämner är en viktig input, säger Elisabet.

Sophie Hedenberg, motivatör på KRIS Stockholm har deltagit i SiS-brukarrådsmöten. Hon har för övrigt gjort praktik på Convictus efter att ha gått dit som aktiv.

– Jag tycker det är jättebra och jag hoppas att brukarrådet även tas med ut i praktiken också. Att det kommer till användning, säger hon.

När Sophie får frågan om hon vill ta upp något med SiS-generaldirektör, så är det att det behövs mycket motivering inne på institutionerna. Att man lyfter upp de små sakerna som man kan leda till något större. Hon talar

utifrån egen erfarenhet. Om hennes erfarenheter kan du läsa på sidan 13 i detta nummer.

– I dag så är det ju bara mörker för de här tjejerna. De ser inte att där de är nu kan leda till någonting som blir ljusare i framtiden, säger Sophie.

När Elisabeth får frågan om hur man lyfter de egenskaperna hos klienterna, det vill säga det positiva förändringsarbetet, lyfter hon fram en åtgärd:

– Den är oerhört viktigt för oss och det gör vi redan idag genom det vi kallar avstämningssamtal som sker veckovis mellan kontaktpersonen och de placerade barnen och unga och vuxna klienterna. Där är det jätteviktigt att man lyfter upp det positiva som hänt under veckan, säger Elisabet.

Elisabet säger vidare att det handlar om att förstärka positiva förändringsarbetet. Det kan handla om att passa tider eller uppfyllt något i sin behandlingsplan. ■

Text: Matthias Mattsson

HELT OTROLIGT

– KRIS FYLLER 25 ÅR

I år firar KRIS jubileum. Mycket har hänt inom organisationen sedan förra jubileet. Det har bland annat varit pandemi, interna förändringar och utveckling av organisationen.

Text: Ali Reunanen

Fem år sedan senaste jubileet

Det har gått fem år sedan vi hade ett riktigt stort firande på Nalen då KRIS fyllde 20 år. Det firades med god mat, trevligt arrangemang, härliga samtal och många fina lovord om KRIS och vårt arbete. Drottning Silvia gick spontant upp på scenen och berättade om sina minnen av KRIS och hur viktig vår förening är. Det är härliga minnen och nu har ytterligare fem år gått med provningar, utmaningar, framgångar och motgångar, skratt och gråt, glädje och sorg.

Svåra provningar

Vi har under dessa fem år genomgått föreningens svåraste provningar någonsin med interna konflikter och svårigheter. I dag kan vi se det som kanske det viktigaste som behövde hända för att organisationen. Vi tvingades till att se verkligheten och bli ärliga kring hur illa det stod till. Föreningen behövde göras om i grunden.

Från person till Vi

Det har gjort att vi idag har gått från en person- och positionsstyrd organisation till en funktions- och principledd organisation. En organisation

som arbetar för att vara en Vi-förening där allas röster ska bli hörda och att alla är viktiga. När vi gör stora förändringar är alla lokalföreningars medlemmar delaktiga i besluten och även i arbetet att utveckla organisationen.

Pandemin drabbade KRIS

Hela världen drabbades 2020 av covid-19. Givetvis påverkade det KRIS hårt med nedläggning av flera föreningar och många medlemmar som kämpat för att hålla sina lokalföreningar vid liv.

Under pandemin började vi ordna träffar för medlemmarna i samtliga lokalföreningar. Dessa träffar kallar vi KRIS-dagar och de försöker vi hålla två gånger på våren och två gånger under hösten. KRIS-dagarna är det forum där alla medlemmar är med och arbetar för att göra organisationen bättre. Under pandemin var det en komplicerad uppgift för oss att lösa. Vi provade att genomföra en träff digitalt, men det var inte bra och när det var möjligt började vi med fysiska dagar.

Stort gensvar

Vilket gensvar det har varit. Det har varit ett hårt arbete och det har tagit

tid men det har verkligen varit värt det. KRIS är idag en ny organisation med funktioner, principer och traditioner som leder verksamheten. Snart kommer NYA BASIC, ett grundmaterial för föreningarna. Det är en bra handledning för att leda verksamheten; centralt, regionalt och lokalt. Hela organisationen har varit med och arbetat fram materialet.

Ny värdegrund

Vi har påbörjat ett för alltid arbete med jämställdhet vilket är vår nya värdegrund. Förbundsstyrelsen tog beslut om den nya värdegrunden vid årsstämman 2021. KRIS har också startat ett arbete för att bekämpa våldet mot kvinnor genom projektet Våldets ansikten. Inom projektet finns en uppskattad podd som gjort 12 avsnitt och som har haft över 10 000 lyssnare.

Ny logotype

När vi beslutade om utveckla organisationen beslutade vi också att byta logotype, vilket blev ett arbete som heter duga. I dag finns en ny logotype som kommer att lanseras vid KRIS 25-årsfirande den 24 oktober på Princess Hall i Stockholm. >>>

Vi firar på Princess Hall

Firandet kommer inte bli lika stort som vid 20-årsfirandet, men vi kommer att kunna visa en i grunden stabilare, och en mer enig organisation. Och vi kommer att berätta om hur KRIS kan vara med och hjälpa till att lösa de alltmer stora problemen med den tyngre kriminaliteten, drogerna och det hårdare och ofta dödliga våldet. Vi har tankar och idéer vi vill genomföra och det ska bli spännande att se hur våra förslag på lösningar kommer att bli mottagna.

Vi ser fram emot att fira att KRIS fyller 25 år. Ett stort tack till alla som varit, är eller kommer att vara delaktiga i KRIS historia och framtid.

MAD-konsert i Kungsträdgården 2008

Christer Karlsson, Drottning Silvia vid 20 års jubileet

Foto: Joakim Berndes

Start av KRIS i Litauen 2004

Samtal med Morgan Johansson Almedalen 2017

Foto: Joakim Berndes

Almedalen 2011

LINDRIGARE STRAFF FÖR KRONVITTNEN

– EXPERTER KRITISKA

Sedan 1 juli kommer personer som medverkar vid utredning av någon annans brottslighet kunna få strafflindring. Men det så kallade Kronvitnessystemet är kritiserat av Lagrådet, Advokatsamfundet, KRIS och Unga KRIS.

Text: Matthias Matsson

Sedan 2015 har det redan funnits möjlighet till strafflindring vid lämnandet av uppgifter med väsentlig betydelse för utredning, men det har endast gällt egna brott och om den tilltalade lämnar uppgifter frivilligt. Nu kan detta ske oavsett om den tilltalade medverkat i brotten. Den tilltalade kallas då "kronvittne."

S-regeringen föreslog i januari ett sådant system och en majoritet av riksdagen har nu sagt ja till lagändringarna. Alla partier utom Vänsterpartiet var för.

S-regeringen menar att det innebär att fler personer i kriminella nätverk kommer att samarbeta med myndigheterna och därmed underlätta utredningar.

– Vi måste bryta tystnadskulturen och med kraft reagera mot brott som påverkar rättsväsendets arbete och människors vilja att delta i rättsprocessen negativt. De kriminella som vill skrämna vittnen ska mötas av sträng lagstiftning, sa justitie- och inrikesminister Morgan Johansson i samband med att lagförslaget lanserades.

De straffskärpningar som Morgan Johansson syftar på är bland annat strängare straff för övergrepp i rätts-sak, grova fall av mened och skyddande av brottsling.

Ändringarna är en del av det 34-punktsprogram med åtgärder mot gängkriminaliteten som regeringen sedan tidigare lagt fram. Andra lagändringar som trätt ikraft är att en ålder under 21 år inte längre ses som en förmildrande omständighet det vill säga slopad straffrabatt vid allvarlig

brottslighet, något Vägen ut skrev om i #1-2022.

Det ska också bli enklare att använda och enklare att ta beslut om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation samt skärpta straff för vapen- och sprängmedelsbrott. Regeringen har också tagit beslut om att införa ett nationellt avhopparsprogram, ett uppdrag samordnat av Kriminalvården. Det kommer att redovisas av den tillsatte utredaren 30 september i år. >>>

Foto: Joakim Berndes

Men åter till kronvitnesssystemet. Denna åtgärd ingick som förslag i betänkandet En stärkt rättsprocess och en ökad lagföring (SOU 2021:35). Den utredning som regeringen tidigare beslutat om.

I ett särskilt yttrande invände exper-ten, och Advokatsamfundets tidigare ordförande, Bengt Ivarsson mot effektiviteten av ett kronvitnesssystem. Den strafflinndring som sedan 2015 funnits för egen brottslighet "förefaller ha fått mycket begränsad tillämpning", skriver Bengt Ivarsson. Bevisvärdet av en medtilltalad anses redan nu vara lågt och skulle ses som ännu lägre om uppgiftslämnaren ser fram emot en belöning, menade Ivarsson och skriv sammanfattningsvis:

"Det har i utredningen inte presenterats argument av sådan tyngd att det motiverar införandet av en strafflinndringsbestämmelse vid medverkan av utredningen om annans brottslighet.

Advokatsamfundet ställde sig i sitt yttrande bakom dessa invändningar, men la också bland annat till:

- Risken för att oskyldiga kan pekas ut.
- Risken att brottslighet som är svårutredd kan premieras och därmed inte dömas efter brottets straffvärde, medan lättutredda brott döms efter brottets straffvärde.
- Inverkan föregående punkt kan ha på brottsofferperspektivet. Risker att det upplevs som "direkt stötande för dem som fallit offer för den brottslighet som lagförs".

Advokatsamfundet menade att i den mån ett kronvitnesssystem skulle införas borde strafflinndringen vara begränsad till den brottslighet som personen i fråga själv medverkat i.

Även Lagrådet invände och avrådde mot förslaget i ett yttrande. Man lyfte upp vad man ansåg som flera obesvarade frågor. Bland annat hur bunden domstolen ska vara av påföljdsförslaget (förslag till straff) och hur domstolen ska kunna få ett tillräckligt underlag för att fastställa påföljden. Detta ser Lagrådet som problematiskt då systemet kräver att åklagaren redan i stämningsansökan behöver lämna ett påföljdsförslag. Även försvararen riskerar att inte få tillräckligt underlag för att bistå sin klient, menar Lagrådet.

KRIS och Unga KRIS har länge varit kritiska till ett system med kronvittnen. Vid politikerveckan i Almedalen 2013 kampanjade man under parollen "Kronvittnen – Nej Tack", mot det som då endast var ett förslag. Under kampanjen pekade KRIS och Unga KRIS, i flyers och under seminarier, på riskerna för rättssäkerheten. De lyfte fram risken för falska angivelser, hur kronvittnet och dennes anhöriga ska kunna skyddas mot eventuella hämnaktioner och hur gärningspersonen blir "ägare" av ett vittnesmål. Ett vittnesmål som han eller hon kan sälja och diktera villkoren för.

Istället förespråkade KRIS och Unga KRIS förbättrade möjligheter att upprätthålla drogfrihet och hederlighet efter avtjänat straff och gör det än idag.

Germay "Gibbe" Woldu, ordförande RIKS KRIS, och Jacob Fraiman, ordförande Unga KRIS, berättar om sin syn på saken.

Gibbe säger att han tror att det inte kommer att fungera med kronvittnen. KRIS och Unga KRIS har bland annat förespråkade om åtgärder får upprätthållen drogfrihet och hederlighet

– Vad det gäller att lyssna på det vi försökt förmedla om allt som har med kriminalpolitiken att göra, så tycker jag vi inte fått något gehör, säger Gibbe.

Jacob är också kritisk. Han tycker att det finns fördelar och nackdelar med kronvittnen. Fördelarna kan vara om det skulle underlätta för andra än livsstilskriminella att vittna, men med tanke på hur livsstilskriminella agerar väger nackdelarna över, menar Jacob.

– En livsstilskriminell är manipulativ och kan till exempel skuldsätta en människa för att falskvittna och ta bort konkurrenser, fiender och andra människor från gatan som är på något sätt är i vägen för dennes verksamhet, säger Jacob och fortsätter:

– Rättssystemet ska vara rättvist och jag tror inte det här kommer leda till ett rättvist samhälle.

Han menar att rättssystemet redan nu är luddigt med de indicier som kan användas i mål.

– Det känns väldigt luddigt och vi behöver inte ett system där åklagare hämtar sina bevis från Flashback och på det kronvittnen. Har man då fått en rättvis rättegång och dom?

Jacob Fraiman, Germay Woldu

DET SOCIALA ARVET – BARN I MISSBRUKSMILJÖ

Barn som växer upp med anhöriga med missbruksproblem riskerar att utveckla eget missbruk, psykisk ohälsa med mera. Flera studier och rapporter visar detta. Johanna Hallin Karlsson berättar om sina erfarenheter.

Text: Matthias Matsson
Foto: Unga KRIS

I detta nummer ser vi många bilder från KRIS-föreningar som firat midsommar. Många före detta missbrukare tar med sina barn, vilket är ett stort skäl till att KRIS och Unga KRIS arrangerar dessa event. Många av oss har egna traumatiska upplevelser från barndomen av midsommar, jul och andra högtider. Många av oss har barn med dessa erfarenheter. Att kunna fira en trygg och drogfri midsommar eller jul betyder allt i världen. Genom mitt engagemang i KRIS vet jag att en uppväxt i missbruk är mycket vanligt bland missbrukare och före detta kriminella. När detta skrivs togs frågan upp på ett morgonmöte i min lokalförening och nästan alla hade den erfarenheten.

Johanna Hallin Karlsson, ordförande för Unga KRIS Gävle, har vuxit upp i missbruksmiljö. Hennes föräldrar tog droger redan innan hon föddes, men allt eskalerade när Johanna var fem-sex år och pappan var med om en bilolycka och senare en leverförgiftning. Mamman har dessutom en cp-skada. De började äta mycket värktabletter. Det var då som mosterns kille introducerade dem för heroin.

– Från att jag var åtta till elva-tolv år gick mamma och pappa dagligen på heroin, säger Johanna.

Då hade familjen också flyttat från Göteborg till Munkedal och ett mindre radhusområde. Det var en period då föräldrarna kunde vara borta två veckor åt gången.

– Ju längre åren gick desto mer ensam blev jag och min bror. Jag skolkade och mådde piss, säger Johanna.

Hon säger att "alla" på den lilla orten visste att Johannas föräldrar tog droger, men ingen gjorde något. Familjen hade ingen hemtelefon, så barnen var tvungna att låna grannarnas hemtelefon. Efter ett tag blockerade grannarna möjligheten att ringa mobilnummer.

Men när Johanna tagit upp med skolsystemen att föräldrarna tog droger så hade skolan en plikt att meddela socialnämnden. Det blev föräldrarnas vändning.

– De har sagt att de insåg att antingen "tar de tag i livet eller så kör de rakt in i kakelväggen", säger Johanna.

Det är konstaterat att barn och unga som växer upp i familjer med missbruksproblem har en högre risk att själva utveckla missbruk. I en rapport framtagen 2014 av bland annat CHES och Karolinska Institutet/

Stockholms Universitet framkom att risken var särskilt hög bland barn till missbrukande mödrar. Risken var fem- till sjufaldigt högre än för icke missbrukande mödrar. För barn till missbrukande fäder var risken fyrfaldigt högre.

Andra riskfaktorer som rapporten visade var risken att utveckla psykisk ohälsa i vuxen ålder. Vid narkotikamissbruk hade en fjärdedel av kvinnorna och en sjättedel av männen erfarenhet av psykiatrisk vård. Det föreligger även högre dödlighet i vuxen ålder till följd av missbruk, självmord, olyckor och våld.

I en rapport från 2016 framgick att det också är vanligt för dessa barn att skolarbetet och skolorsresultaten påverkas. Dessa barn fullföljer också i lägre grad en eftergymnasial utbildning, i jämförelse med andra. Rapporten var framtagen av Folkhälsomyndigheten i avsikt att presentera resultat och erfarenheter från olika projekt inriktade på stöd till barn i familjer med missbruk, psykisk ohälsa eller våld.

Men med rätt insatser behöver det inte hamna där, varken på lång och kort sikt. Det avgörande är såklart att ta bort missbruket, men givetvis är det inte alltid möjligt. Rapporten visar på flera insatser av vikt: >>>

- stöd till föräldrarna,
- att det finns stödjande vuxna i barnens närhet,
- att barnen får stöd i sitt skolarbete,
- att barnen har goda vänner runt sig.

För Johanna fanns stöd till föräldrarna. De kom in i på Subutex-programmet och har varit i det sedan dess. Nu blev rollerna ombytta.

– När de fick hjälpen, glömde mamma och pappa mig och min bror. Helt plötsligt kom de hem och satte krav på mig. Det gjorde mig arg och bitter, att jag inte fick den hjälp jag behövde, säger Johanna.

Hon var i en tung depression och hade behövt samtalsstöd. Hon hade en bra kurator, men kuratorn arbetade bara i ett år. Barnen fick en avlastningsfamilj, men de blev mer eller mindre kontaktpersoner till Johannas mamma.

Hon hamnade i en aktiv period, med tvångsplaceringar från och med att hon var sexton, något hon berättat om i Vägen ut #1-2020. Räddningen blev mostern som startade KRIS lokalförning i Falkenberg.

– Idag är jag drogfri. Mina föräldrar har flyttat till Gävle och idag har vi försonats.

För att bearbeta sin barndom har hon arbetat med sitt eget beroende och har förlåtit sina föräldrar.

– Jag gav dem lika mycket trauma som de gav mig, säger hon.

Hon säger att hon fortfarande är i processen att bli helt ifrån all trauma, men att hon inte lever i sin barndom såsom hon gjorde förr.

– Det som händer i barndomen påverkar en i vuxen ålder. Det är klart jag fortfarande påverkas av rädslor och känslor, men jag kan hantera det. Att kunna förlåta har varit min nyckel, säger Johanna.

Inom politiken har ämnet varit uppe på agendan. I regeringens ANDTS-strategi (strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar) är ett av målen att skydda mot missbrukets skadliga effekter, bland annat genom ökat stöd till anhöriga barn och unga.

Viktiga aktörer som lyfts fram är myndigheter, kommuner, regioner, civilsamhällets organisationer och skolan.

Strategin finns som skrivelse efter att den som proposition röstats ned i riksdagen, men en uppmaning om förtydligande kring vilka insatser som bär

ansvaret och som bör vidareutvecklas och genomföras.

Johanna får frågan om vad hon skulle vilja säga till de barn och unga som just nu lever i missbruksmiljö.

– Våga öppna upp och be om hjälp. Det kan vara till en fritidsledare, en kurator eller någon annan. Bara det är en positiv person, säger Johanna.

Hjälp att få om du mår dåligt

- **BRIS**, Barnens rätt i samhället
Tala med kurator via chatt (www.bris.se) eller tel: 116 111. Alla dagar. Dygnet runt.

- **112** (Akutnummer)
– Akut hjälp, dygnet runt. Du kan också be om att tala med en Jourhavande präst. Alla dagar, Kl. 21.00–06.00.

- **1177** (Vårdguiden)
– Sjukvårdsrådgivning och uppgifter om närmsta psykiatriska akutmottagning. Dygnet runt.

- **Mind** – självmordslinjen
tel: 90101. Chatt (www.mind.se). Alla dagar, dygnet runt.

OBS! Tävligen gäller endast för de som är placerade på någon av Sveriges anstalter, häkten eller SiS-institutioner.

Ditt svar behöver vi senast den: 30 oktoberi 2022.

Skicka svaret till:
KRIS Riksförbund
Gröndalsvägen 194
117 69 Stockholm

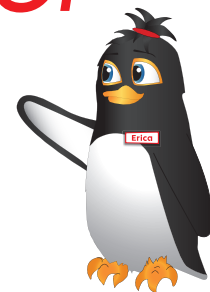
Facit för korsordet i Vägen Ut 2.2022

	AR BYGGNAD SOM VANTAR PÅ REVNING	GER OLJA OCH FIBER	DEN STYR TILLGÅNGEN	MIN- SPEL	SAKNAR MÅNGA TÖRSSTANDE I TREDJE VARLDEN	V	FÄR MÅNGA I INNERSTADS- LAGENHET NOJA SIG MED	A
	F	I	L	E	M	CHÈVRE	A	N
	MÖR KÖTTBET	G	I	F	T	I	G	T
	C	E	N	T	I	M	E	T
	EN HUNDRA- DEL AV EN STAN- DARD- LÄNGD	N	REDIGERA TEXT	E	D	I	T	E
	B	Ä	R	D	EN STÅR I RÅS ELLER PÅ VÄGEN	K	O	N
	OM- GÅRDAR VESBY	O	AR AV- SLOJANDE KLÄNNING	F	VÄL- FYLLD	FÖR GRIS INTE NU	S	T
	ETT STYCKE LAND	M	U	R	EFTER PERSON	S	T	I
	O	M	R	Å	D	E	S	L
	INVÄNARE I MACHU PICCHU PÅ 1400- TALET	A	INTE MINSTA FRÄCK	RESTÄR AV FLERA DELAR	HÄRLATER AN- ORDNARE	ADDELAS ANGER MOTSAT	A	R
I	N	K	A	I	N	D	I	
GAMLA STOFLE	TENNIS- START	S	E	R	V	E	OKÄND	N
DEL AV EN STÖRRE SKRIFT	U	T	D	R	A	G	BÄRBAR FÖR- VÄRING	G
GER GUL FRUKT I SKATT	V	Ä	J	A	EVINNA EMBALLA- GEVEKT	E	V	
B	A	N	A	N	T	R	Ä	
L	O	R	D	MAKRIL- LAR I GÖTEBORG	G	A	I	
DRA UT PÅ NÅGOT UNDER VÄLDIGT LÅNG TID	I	FULL- STÄNDIG ÖVERBLICK	Ö	R	N	K	O	
S	E	G	D	R	A	G	A	
UT- NYTTJAR ANDRA FÖR SEN BARNUPP- FOSTRAN	G	Ö	K	UT- NYTTJAR ANDRA FÖR SEN BARNUPP- FOSTRAN	HANT- VERKARE	G	R	
ANVÄNDE S INNAN PLOGEN	E	N	N	INTENSIV POLLEN- SPREDARE	ÄR VERKET	E	N	
GENOMÅNGSRUM ELLER VÄLDIGT STORT RUM	S	Ä	G	A	T	S	Ä	
MISS- HANDLA	H	Ä	R	FINASTE BILEND	R	R	R	
RÄKNA UT SALDOT	S	A	L	D	E	R	A	
SOM EN BÖCKLING	S	O	M	E	N	R	Ö	
DEL AV PÅS	A	K	T	HOTAD FISK	Å	L	R	
BE- STÄMMER I STABEN	L	S	BE- STÄMMER I STABEN	DEL AV PÅS	R	Ö	K	
GÖRS PUNSK PÅ	N	N	GÖRS PUNSK PÅ	DEL AV PÅS	R	Ö	K	

Korsord: © Ulf Fransson

VI STÖDER KRIS DROG- OCH BROTTSFÖREBYGGANDE ARBETE I SAMHÄLLET

ICA Supermarket
Skogås

VI STÖDER KRIS DROG- OCH BROTTSFÖREBYGGANDE ARBETE I SAMHÄLLET

F A S T A T O R

OINAS
TRANSPORTER AB

Din lokala jord & grusleverantör

GRIPEN INDUSTRI & INVEST AB

BOX 49 641 21 KATRINEHOLM

T.Malméns
LINKÖPING
åkeri ab

KFV IT
DIN DIGITALA PARTNER

®

RAGNAR STÅLSKOG AB
för säkerhet med EL / www.stalskog.se

Mikael's *Gården*

HALVVÄGSHUS OCH
KONTROLLERAT BOENDE

WWW.MIKAELSGARDENSBOENDE.SE

Ställningar och väderskydd!

ABC
Ställningar

abcstallningar.se

STÖD VÅR VERKSAMHET! RING VÅR ANNONSAVDELNING 0587-17 00 00

Advokat MAGNUS GABRIELSON AB
 MAGNUS GABRIELSON
 Advokat

DYGNET
 FASTIGHETSJOUR SEDAN 1961

 HALLSBERGS
 KOMMUN

K

ADVOKATFIRMAN
HARTWIG

 EDEN ADVOKATBYRÅ
 ADVOKAT ANNA ÅKERSTEDT

**HOLMQVIST
 & PARTNERS**

LINTEX

ATRIA
 Good food – better mood.

EKSJÖHUS

 HSB – där möjligheterna bor

**livsmedels
 HANDLARNA**

 RRD
 RESERVDELAR

 PECTUM AB

iK

Svenska kyrkan
 LÖFTADALENS PASTORAT

Björkvall & Son AB

eWalco
 Ewalco AB, P.O. Box 9103, SE-400 93 Göteborg

 **Israelssons
 Bygg AB**

 MEKADO
 DIN INDUSTRIPARTNER

 BoxCo

 FASTIGHETSÄGARNA

 **JONAS
 SKARNFELDT
 BYGG**
 070-20 40 200

 movomech

BULA AB
 Butiks & lagerakuten

 FÖRSHAGA AKADEMIN
 FÖRETAGSUTBILDNING

Svenska kyrkan
 KATARINA FÖRSAMLING

 **MUNKFORS
 RANSÄTER**
 Munkfors Kommun

BULTA

STIL
 Personlig assistans och politisk påverkan

KOMPASSEN

 Mita Malmgren AB

STÖD VÅR VERKSAMHET! RING VÅR ANNONSAVDELNING 0587-17 00 00

Svenska kyrkan
OCKELBO FÖRSÄMLING

Sparbanken Nord

TJÖRNS
kommun

Advokatfirman
Glimstedt
Kalmar

olsens
JÄRNHANDEL AB

Sparbanken
Skåne

Torvalla Bil

Andreas Hansson
& Co AB
Enskede

ORSA KOMMUN

tyresö kommun

Cordenta AB
Nyköping

Stockholms
Handelskammare

umia

E.I. Betonghålltagning
AB
Vassmolösa

SUNDAB
RONALD SUNDBERG AB

upsala Färg

EV-Sverige AB
Motala

**SVALÖVS
KOMMUN**
PLATS FÖR LIV

Varius

Fastpartner AB
Stockholm

SKURUPS
KOMMUN
Nils Holgerssons Hembygge

Svenska
DC-partner

VÄRNÄS

Fogutek AB
Norsborg

Johan Eriksson
BYGG & RENOVERING AB

Hem & Hyra

AB om Juridik
Stockholm

Foodco Global
Machinery
Kristianstad AB
Kristianstad

VI STÖDER KRIS DROG- OCH BROTTSFÖREBYGGANDE ARBETE I SAMHÄLLET

Freman Bygg AB Borås	Kakel & Byggkeramik i Falkenberg AB Falkenberg	Nyab Infrastruktur AB Kalix	Se & Synas i Eskilstuna AB Eskilstuna
Fridströms Måleri AB Norrköping	Kamic Installation AB Karlstad	OCTN Networks AB Åkersberga	Skillingaryds Begravningsbyrå AB Skillingaryd
H2M Sverige AB Stockholm	LBH Advanced Bioservice AB Stockholm	Optiker Almå AB Linköping	Sundsvalls församling Sundsvall
Högsäters Rehabiliteringshem AB Högsäter	Lindecrantz Consulting AB Tystberga	Plastskador & Montage i Waxholm AB Åkersberga	T. Väpsä Transport AB Åkersberga
Idé-Bild Leif Björklund AB Hallstahammar	Ljung & Sjöberg AB Stockholm	PQR Göteborg AB Göteborg	Tegneby Åkeri AB Linköping
Iris Sverige AB Stockholm	Matronic i Sverige AB Kungens kurva	Reaktivering Furuhöjden AB Täby	Utbildningscentrum i Rundvik AB Nordmaling
Jocke Lövs Bygg & Snickarservice AB Borlänge	Mediateknikerutbildning MTU AB Linköping	Reclato AB Norrköping	Vårlunda AB Tidan
Jukkasjärvi församling Kiruna	Norrlands Trä Aktiebolag Härnösand	Rexel Sverige AB Älvsjö	Ydewalls Affärsbyrå AB Katrineholm

VÅRA KRISFÖRENINGAR

BORÅS

Träningslägenheter och boendestöd

Högagårdsgatan 20
507 53 Borås
Telefon: 073-314 48 51
E-post: boras@kris.a.se

FALKENBERG

Kollektivt boende och stödboende

Storgatan 21
311 30 Falkenberg
Telefon: 076-213 90 70
070-766 01 99

Unga KRIS

Telefon: 070-677 04 80
E-post: alexander.bengtsson@ungakris.se

GÄVLE

Kålhagsgatan 4B
Ingång Övre Åkaregatan
802 53 Gävle
Telefon: 026-65 29 18
E-post: gavle@kris.a.se

Unga KRIS

Telefon: 070-642 11 21
E-post: gavle026@gmail.com

GÖTEBORG

Gruppboende och boende med bostöd (träningslägenhet)

Varholmsgatan 2D
414 74 Göteborg
Telefon: 076-288 48 92
E-post: goteborg@kris.a.se

NORRKÖPING

Östra Promenaden 16
602 27 Norrköping
Telefon: 070-283 40 51
E-post: norrkoping@kris.a.se

STOCKHOLM

Drakenbergsgatan 16
117 41 Stockholm
Telefon: 08-327 100
E-post: stockholm@kris.a.se

STRÄNGNÄS

Unga KRIS

Nicandergatan 12
645 31 Strängnäs
Telefon: 073-722 46 79
E-post: jan.ukkolin@ungakris.se

SUNDSVALL

Mansboende och kvinnoboende (stödboenden)

Västravägen 9
852 34 Sundsvall
Telefon: 060-15 12 11
E-post: sundsvall@kris.a.se

SÖDERTÄLJE

KRIS och Unga KRIS

Övre Torekällgatan 29
151 33 Södertälje
Telefon: 070-765 92 83
E-post: sodertalje@kris.a.se

UMEÅ

Slöjdgatan 8
903 25 Umeå
Telefon: 073-831 62 11
E-post: umea@kris.a.se

VÄRNAMO

Jönköpingsvägen 107A
331 34 Värnamo
Telefon: 070-286 14 02
E-post: varnamo@kris.a.se

VÄSTERÅS

Unga KRIS

Slottsgatan 6
722 11 Västerås
Telefon: 073-069 06 16
073-899 12 11
E-post: vasteras@ungakris.se

Skyddsvärnet
Blixtjobb

Posttidning B

Returadress:
KRIS Riksförbund
Gröndalsvägen 194
117 69 Stockholm

VÅLDETS ANSIKTEN

PODCAST

FINNS DÄR ANDRA
PODDAR FINNS

www.valdetsansikten.se

